

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Пономаренко Ольги Володимирівни**
«Функціонування страхового ринку України в умовах трансформаційних змін»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
галузі знань 07 Управління та адміністрування

1. Актуальність роботи.

Сучасний вітчизняний страховий ринок функціонує в умовах глибоких трансформацій, зумовлених макроекономічною нестабільністю, воєнними діями, регуляторними реформами, активною цифровізацією фінансового сектору, а також зростанням кліматичних, соціальних і поведінкових ризиків. Таке середовище суттєво ускладнює функціонування страхового ринку, знижує ефективність традиційних механізмів страхування та актуалізує потребу в їх переосмисленні з урахуванням нових економічних реалій і викликів.

Водночас процеси євроінтеграції, гармонізації регуляторної політики з міжнародними стандартами, розвиток фінансових технологій і зміна поведінкових моделей вимагають формування нових підходів до організації та функціонування страхового ринку. Особливої ваги набувають питання забезпечення фінансової стійкості страховиків, розширення страхового покриття, підвищення довіри споживачів і формування ефективних механізмів управління ризиками в умовах невизначеності.

У цьому контексті дисертаційне дослідження має значну наукову та практичну цінність, оскільки спрямоване на комплексний аналіз ключових трансформаційних чинників, зокрема технологічних інновацій, змін регуляторної політики, поведінкових аспектів і кризових явищ. Робота обґрунтовує адаптивну концепцію розвитку страхового ринку, що формує сучасну теоретико-методичну основу для модернізації його архітектури відповідно до актуальних викликів і стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку України.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету у межах науково-дослідної теми «Концептуальні засади та механізми сталого розвитку України» (номер державної реєстрації 0121U112522). Тема дисертації повністю відповідає напряму наукових досліджень кафедри та логічно інтегрується в комплексні наукові розробки.

3. Обґрунтованість наукових положень, достовірність висновків і структура дисертаційної роботи.

Авторкою здійснено ґрунтовний критичний аналіз наукової літератури, світових практик і національної нормативно-правової бази, що забезпечило належний рівень обґрунтованості наукових положень. На цій основі чітко

сформульовано теоретичні підходи до трактування страхового ринку як складної адаптивної системи.

У першому розділі систематизовано понятійний апарат, визначено ключові трансформаційні чинники та уточнено концепцію страхування як інтегрованого механізму управління ризиками. Розроблено концептуальну схему трансформації страхового ринку, а також удосконалено теоретико-методичні підходи до аналізу страхового продукту й страхового портфеля, що свідчить про належний рівень теоретичної обґрунтованості отриманих результатів.

У другому розділі представлено комплексну оцінку стану вітчизняного страхового ринку за 2015–2024 рр. Проаналізовано динаміку страхових премій, виплат, капіталу, структуру та концентрацію ринку, особливості перестрахового захисту, рівень фінансової інклюзії та проникнення страхування. Особливу увагу приділено впливу цифровізації, макрофінансової нестабільності та поведінкових чинників. Отримані висновки базуються на репрезентативних статистичних даних і сучасних методах аналізу, що підтверджує їх достовірність і аналітичну виваженість.

У третьому розділі обґрунтовано стратегічні підходи до формування адаптивної архітектури страхового ринку, зокрема щодо розвитку цифровізації, параметричного страхування, ризик-орієнтованого нагляду, інституційної модернізації та впровадження поведінкових інструментів. Проведено авторське емпіричне дослідження, розроблено індекс когнітивної упередженості та запропоновано практичні рекомендації щодо управління ризиками й оптимізації страхових портфелів. Усі висновки є послідовними, методично обґрунтованими та підтвердженими емпіричними і статистичними даними.

Дисертація викладена на 274 сторінках, з яких 167 сторінок становить основний текст, ілюстрований 33 таблицями та 45 рисунками. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Така структура є логічною та забезпечує послідовне розкриття мети й завдань дослідження. Матеріал викладено чітко, послідовно та методично виважено. Використання таблиць, рисунків і додатків сприяє кращому сприйняттю результатів і підвищує рівень їх верифікованості. Винесення допоміжних матеріалів до додатків забезпечує прозорість розрахунків, відтворюваність результатів і можливість їх подальшої перевірки.

Дисертаційна робота вирізняється логічністю, структурною цілісністю та високим рівнем наукової аргументації. Висновки є достовірними, обґрунтованими та підтвердженими належною доказовою базою. Робота є самостійним, завершеним дослідженням високого теоретико-методичного рівня, що має практичну значущість для розвитку страхового сектору. Дисертація Ольги Володимирівни Пономаренко «Функціонування страхового ринку України в умовах трансформаційних змін», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування, виконана та оформлена відповідно до вимог ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» та до вимог, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами).

4. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна полягає у комплексному теоретико-методичному та емпіричному дослідженні трансформацій страхового ринку України. Сформовано концепцію селективно-адаптивного функціонування, що інтегрує цифрові, інституційні та поведінкові механізми у єдину модель розвитку, забезпечуючи адаптивне реагування на воєнні, економічні та технологічні шоки. Удосконалено підходи до структури страхового продукту та портфеля, типологізовано продукти за ризиком, дохідністю та стійкістю, визначено критерії їх адаптації до цифрових і поведінкових викликів. Поглиблено методика оцінки впливу макроекономічних, регуляторних, технологічних та поведінкових чинників на страховий ринок за 2015–2024 рр. Емпіричне дослідження страхувальників підтвердило взаємозв'язок когнітивних упереджень і рівня страхового залучення, що слугувало основою для адаптивних моделей прогнозування попиту. Результати є науково новими, концептуально узгодженими та відображені у висновках дисертації та публікаціях.

5. Практичне значення дисертаційної роботи.

Практичне значення дисертації полягає у розробленні методичних рекомендацій та прикладних інструментів для підвищення ефективності страхового ринку України в умовах трансформаційних змін. Запропоновані підходи можуть бути використані страховими компаніями, аграрним бізнесом, регулятором та освітніми установами для удосконалення ризик-менеджменту, модернізації продуктів, розвитку цифрових сервісів і формування адаптивних моделей ринку. Результати впроваджено у діяльність страхової групи «ТАС» (довідка про впровадження від 13.02.2024, №34), ПрАТ «СК «Княжа Вієнна Іншуранс Груп» (довідка про впровадження від 16.10.2024, № 14), ТОВ «БАЙС-АГРО» (довідка про впровадження № 25 від 01.07.2025 р.), а також у навчальні дисципліни Уманського національного університету (довідка про впровадження № 1958/01-10 від 22.09.2025 р.). Окремо відзначено практичну цінність рекомендацій для регулятора щодо прозорості ринку, ризик-орієнтованого нагляду, апробації інновацій, класифікації продуктів, кіберзахисту та фінансової інклюзії.

6. Повнота викладу результатів, особистий внесок здобувача.

Основні положення роботи опубліковано у 37 наукових працях, серед яких статті у фахових виданнях України, матеріали міжнародних конференцій та стаття у виданні, що індексується Scopus. Особистий внесок здобувача є значним і полягає у формуванні теоретичної концепції, побудові аналітичних схем, проведенні статистичного аналізу, розробці пропозицій щодо адаптивної архітектури страхового ринку та інноваційних продуктів.

7. Академічна доброчесність дослідження.

Аналіз змісту дисертаційної роботи засвідчує її відповідність етичним стандартам здійснення наукових досліджень. У роботі простежується самостійність постановки наукових завдань, обґрунтування отриманих результатів і формулювання висновків. Використання наукових джерел здійснено з дотриманням принципів коректного цитування та належного посилання, що підтверджує прозорість дослідницького процесу та авторський характер представлених результатів. Ознак недоброчесних запозичень або некоректного використання матеріалів інших авторів не виявлено.

8. Зауваження щодо дисертації.

Наступні зауваження спрямовані на уточнення окремих методичних, структурних та композиційних аспектів дисертаційної роботи та не ставлять під сумнів наукову новизну чи якість проведеного дослідження, а мають на меті підвищити логічну цілісність і відтворюваність результатів.

- Незважаючи на ґрунтовність викладеного теоретичного матеріалу у розділі 1 дослідження, кореляція між динамікою концепцій та актуальними викликами потребує більш чіткого обґрунтування, доцільно чіткіше окреслити логічний перехід між історико-теоретичними підходами та сучасними умовами трансформації страхового ринку.

- У теоретичному підрозділі, присвяченому класифікаційним характеристикам продуктів, міститься значний обсяг емпіричного аналізу ринкової динаміки (наприклад, таблиці з динамікою премій та виплат, ранжування попиту за видами продуктів). Цей аналіз має пряму логічну й змістовну близькість до розділу, що оцінює поточний стан та тенденції ринку. Для посилення концептуальної чіткості доцільно було б перемістити детальний емпіричний аналіз ринкових показників у відповідний аналітичний розділ, що дало змогу зберегти теоретичну фокусованість першого підрозділу на класифікації та властивостях продуктів, водночас не применшуючи наукової цінності проведених розрахунків.

- У другому розділі доцільно було б ширше врахувати взаємозв'язок страхового та фондового ринків шляхом інтеграції механізмів розвитку фондового ринку в загальну стратегію трансформації страхового сектору України. Урахування процесів цифровізації фінансових ринків, розвитку фінтех-рішень та трансформації поведінкових моделей інвесторів сприяло б більш комплексному розкриттю досліджуваної проблематики. Такий підхід дозволив би не лише поглибити аналітичну складову роботи, а й підвищити практичну значущість і прикладну орієнтацію сформульованих висновків та рекомендацій.

- Незважаючи на обґрунтованість і актуальність отриманих результатів, окремі положення потребують уточнення щодо меж їх застосування. Зокрема, деякі емпіричні висновки щодо поведінкових чинників страхувальників сформульовано на основі вибіркового даних періоду воєнного стану. Такий підхід є цілком виправданим з огляду на специфіку сучасних умов функціонування страхового ринку, однак він певною мірою обмежує можливість узагальнення та

поширення отриманих результатів на стабільні економічні умови. У цьому контексті доцільним було б чіткіше окреслити межі репрезентативності вибірки та застосовності зроблених висновків.

9. Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Пономаренко О.В. «Функціонування страхового ринку України в умовах трансформаційних змін» є завершеним, науково обґрунтованим і практично значущим дослідженням, що вирішує важливе наукове завдання поглиблення теоретико-методичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування страхового ринку в умовах сучасних трансформаційних процесів. У роботі ґрунтовно проаналізовано теоретичну базу, здійснено комплексну діагностику розвитку ринку за останнє десятиріччя, ідентифіковано ключові трансформаційні чинники та запропоновано адаптивні моделі розвитку страхування, які враховують виклики воєнного стану, економічної нестабільності й технологічної динаміки.

Отримані наукові результати характеризуються новизною та системністю, а їх практична значущість підтверджена впровадженням: розроблені рекомендації використовуються страховими компаніями та в аграрному секторі, інтегровані в освітні програми, а окремі пропозиції спрямовані на вдосконалення національної регуляторної політики.

Структура дисертації є логічною, виклад науково точним і стилістично виваженим. Робота демонструє дотримання принципів академічної доброчесності, належний рівень апробації результатів і вагомий особистий внесок здобувачки. Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, стосуються уточнення методичних аспектів окремих положень і не впливають на загальну наукову та практичну цінність дослідження.

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами) та вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН України № 40 від 12 січня 2017 року (із змінами), а її авторка, Пономаренко Ольга Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Уманського національного
університету

Юлія УЛЯНИЧ